

Το φέουδο στην Ηλεία, ενός οικονομικά ισχυρού τόπου (Σοφία Καυκοπούλου, υπ. δρ Θεολογίας-Μουσικός)

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)



[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/29I0c25>]

Βέβαια, ο λατινικός κλήρος θέλοντας να εδραιώσει την επιρροή του στο Πριγκηπάτο, καθ' ομοίωσιν τής τακτικής του στη Δύση, αρνείτο να αποδίδει φόρους. Η ρήξη που δημιουργήθηκε μεταξύ Πρίγκηπος και Εκκλησίας –τελείωσε το 1223- ομοίαζε με τις συχνές αντιδικίες ανάμεσα στην παπυσύνη και τούς Δυτικούς μονάρχες. Προφανώς, στο μικρό φραγκικό κρατίδιο με έδρα την Ανδραβίδα, μεταφέρθηκαν εκτός από τους θεσμούς και οι αντιπαλότητες τής Δύσεως. Ας μην ξεχνάμε όμως, πως εδώ δεν υπήρχε θρησκευτική και εθνολογική ομοιογένεια, οπότε η προσαρμοστικότητα χαρακτήριζε τις σχέσεις. Πολλοί βυζαντινοί θεσμοί και έθιμα διατηρήθηκαν.



Άλλως τε, το φεουδαρχικό σύστημα των Φράγκων προερχόμενο από τη Νότια

Γαλλία, παρουσίαζε μεγαλύτερη ευλυγισία από αντίστοιχα βορειοδυτικά. Έτσι, διατηρήθηκε η υπάρχουσα κατάσταση της ορθόδοξης Εκκλησίας και ο σεβασμός απέναντί της. Δε θα μπορούσε να γίνει αλλιώς, αν αναλογισθούμε τη θέση του κρατιδίου αυτού, ενός ξένου σώματος σε εχθρικό έδαφος, με έντονη την ανάγκη για κοινωνική εξισορρόπηση και καλή γειτνίαση με τούς πολυπληθέστερους αυτόχθονες.

Οι τίτλοι των Βυζαντινών αρχόντων και τα προνόμιά τους, διατηρήθηκαν με τη νέα κατάσταση. Στο Βυζάντιο άλλως τε, υπήρχε ο θεσμός της *πρόνοιας*, ως εκχώρηση εδαφών σε αξιωματούχους με σκοπό την προστασία της περιοχής από εισβολές, αλλά και την υποχρέωση στρατιωτικής θητείας. Δεν υπάρχει όμως σαφής παραλληλισμός ανάμεσα σε *πρόνοια* και *φέουδο*, διότι στην Ανατολή δεν ίσχυε *υποτέλεια*. Το κράτος ασκούσε την εξουσία και η πρόνοια δεν ήταν κέντρο πολιτικής στόχευσης με βαρύνουσα σημασία για την κοινωνική συνοχή. Ένας αρχόμενος εκφεουδαρχισμός στην Πελοπόννησο, εμφανίζεται όταν εντόπιοι άρχοντες εντάσσονται στο φεουδαρχικό σύστημα, δίδοντας όρκο πίστεως σε έναν κύριο και προσφέροντας στρατιωτική υπηρεσία σε αυτόν. Ο απλός λαός, όπως συνέβαινε και στη Δύση, δεν ανήκε στο καθεαυτό φεουδαρχικό σύστημα, όμως διατήρησε τα κληρονομικά του κτήματα και πλήρωνε τους ίδιους φόρους με πριν. Οι φεουδάρχες εδώ, σε αντίθεση με ό, τι ίσχυε στη Δύση, όφειλαν στρατιωτική υπηρεσία τέσσερις μήνες τον χρόνο.

Λόγω της απομακρύνσεως από την κεντρική εξουσία, όταν το Πριγκηπάτο διοικείτο από ξένους βαίλους, οι βαρώνοι στους οποίους ανήκαν πολλά φέουδα -κυρίως η Λατινική Εκκλησία έχοντας πολλά φέουδα στη δικαιοδοσία της- άρχισαν να διεκδικούν περαιτέρω προνόμια, δημιουργώντας εσωτερική αναρχία, που διευκόλυνε αργότερα τούς Παλαιολόγους να ανακτήσουν εκείνα τα εδάφη. Στην Πελοπόννησο συναντούμε δύο είδη φεούδων, της *κουγκέστας*, κληρονομικά στους απογόνους των πρώτων κατακτητών και το *νέο δώμα*, δηλαδή λιγότερο προνομιούχα φέουδα. Παρατηρείται μάλιστα, το φαινόμενο της συγκυριαρχίας Φράγκων και Βυζαντινών· κατ' αυτό, ο χωρικός που τούς υπηρετούσε, όφειλε να καταβάλει ένα ποσό και στους δύο κυρίους του.

Να σημειώσουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος της Ηλείας ανήκε στον ίδιο τον Πρίγκηπα και δε διαιρέθηκε σε βαρωνίες*, αλλά τα φέουδα που περιείχε διοικούσαν από καστελλάνους, αντιπροσώπους. Οι πάροικοι, ελληνικής καταγωγής, αποτελούσαν το σπουδαιότερο στοιχείο τού φεούδου. Κύριο μέλημα για την οικονομική άνθιση, ήταν η φροντίδα της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής μέσα στο φέουδο, ώστε να γίνει αυτό το ζωτικότερο κύτταρο της κοινωνίας και να παράγει ό,τι χρειάζεται για τη διαβίωση, αλλά και πλεόνασμα για

εξαγωγή. Ο πλούσιος κάμπος της Ηλείας ήταν ικανός να καθορίσει την οικονομική ακμή τού τόπου. Επιπροσθέτως, το εμπόριο αναπτύχθηκε ιδιαιτέρως από το λιμάνι τής Γλαρέντζας προς την Ευρώπη· είδη που καλλιεργούνταν στα εύφορα εδάφη τής περιοχής, εξάγονταν σε χώρες όπου υπήρχε άφθονη ζήτηση. Ουσιαστικά, η περιοχή τής Ηλείας διαδραμάτισε το ρόλο τής τροφού για το κρατίδιο και είναι πολύ φυσικό οι εκάστοτε ηγεμόνες να ήθελαν την περιοχή στην άμεση δικαιοδοσία τους.

* Φέουδα κατείχαν επίσης, ο Λατίνος επίσκοπος Ωλένης, με έδρα την Ανδραβίδα και οι Ναίιτες ιππότες. Τα φέουδα μάλιστα των τελευταίων, αργότερα πέρασαν στην δικαιοδοσία των Ιωαννιτών ιπποτών.

Βιβλιογραφία

A. Πηγές:

Γοδεφρείδος Βιλλεαρδουίνος, *Η κατάκτηση της Κωνσταντινουπόλεως*, εκδ. Faral, Villehardouin G., *La conquete de Constantinople*, Paris 1961.

Γοδεφρείδος Βιλλεαρδουίνος, *Η κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης*, (μτφρ. Κ. Αντύπας), Αθήνα 2002.

Μωρέως Χρονικόν, εκδ. Π. Καλονάρος, *Τό Χρονικόν τοῦ Μορέως*, Αθήνα 1940.

B. Δευτερεύουσα βιβλιογραφία (ελληνόγλωσση):

Αδαμαντίου Αδ., *Τά Χρονικά τοῦ Μορέως, συμβολαί εἰς τήν φραγκοβυζαντινήν ἱστορίαν καί φιλολογίαν*, Αθήνα 1906.

Γιαννακόπουλος Κ., *Μεσαιωνικός Δυτικός Πολιτισμός και οι κόσμοι τού Βυζαντίου και τού Ισλάμ*, (μτφρ. Π. Χρήστου), Θεσσαλονίκη 1993.

Grousset R., *Ιστορία των Σταυροφοριών* (μτφρ. Α. Πάγκαλος), Αθήνα 1988.

Δοανίδου Σ., *Το πριγκιπάτο της Αχαΐας 1205- 1460*, Αθήνα 1989.

Καραγιαννόπουλος Ι., *Η Μεσαιωνική Δυτική Ευρώπη, εισαγωγή στη μελέτη της ιστορίας της, του κοινωνικού και οικονομικού της βίου*, Θεσσαλονίκη 2000.

Κατσαφάνας Δ., *Το πριγκιπάτο του Μορέως*, Σπάρτη 2003.

Κορδώσης Μ., *Η κατάκτηση της νότιας Ελλάδας από τους Φράγκους, ιστορικά και τοπογραφικά προβλήματα*, (Ιστορικο-γεωγραφικά 1), Θεσσαλονίκη 1986.

Λαμπροπούλου Α., *Οι πανηγύρεις στην Πελοπόννησο κατά τη μεσαιωνική εποχή, Α' Διεθνές Συμπόσιο: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο. Τομές και συνέχειες στην ελληνιστική και ρωμαϊκή παράδοση*, σ. 300-303, Αθήνα 1989.

Μαλτέζος Χ., «Λατινοκρατούμενη Ελλάδα- Βενετικές και Γενουατικές κτήσεις», *Ιστορία Ελληνικού Έθνους*, τ. 10, Αθήνα 1979.

Miller W., *Η Φραγκοκρατία στην Ελλάδα* (μτφρ. Α. Φουριώτης), Αθήνα 1960.

Ντούρου- Ηλιοπούλου Μ., *Οι Βυζαντινοί στο φραγκικό πριγκιπάτο της Αχαΐας*, Αθήνα 2000.

Ντούρου- Ηλιοπούλου Μ., *Το φραγκικό πριγκιπάτο της Αχαΐας (1204- 1432), ιστορία, οργάνωση, κοινωνία*, Θεσσαλονίκη 2005.

Παναγιωτόπουλος Β., *Πληθυσμός και οικισμοί της Πελοποννήσου 13^{ος} -18^{ος} αι.*, Αθήνα 1985.

Σφηκόπουλος Ι., *Τά μεσαιωνικά κάστρα του Μοριά*, Αθήνα 1966.

Τωμαδάκης Ν., *Τό Βυζάντιον καί ἡ Φραγκοκρατία (μελέτη)*, Νέα Εστία 106, 1979.

Ψυχογιός Ν., Η άγνωστη Ηλεία: Η Ώλενα, Ηλειακά 23/1, 1977.

(ξενόγλωσση):

Bon A., *La Morée franque. Recherches historiques, topographiques et archéologiques sur la Principauté d'Achaïe (1205-1430)*, Paris 1969.

Jacoby D., *La féodalité en Grece médiévale: "Les Assises de Romanie," sources, application et diffusion*, Paris 1971.

Jacoby D., *Les archontes grecs et la féodalité en Morée franque*, Paris 1967.

Lognon J., *L' empire latin de Constantinople et la principauté de Morée*, Paris 1949.

Runciman St., *The Sicilian Vespers*, Cambridge 1958.

Smith J., *The chronicle of Morea. A history in political verses, relating the establishment of feudalism in Greece by the Franks in the thirteenth century*, Groningen 1967.

Zakythinos D., *Le despotat grec de Morée*, Paris 1932-53.

Θερμές ευχαριστίες εκφράζω προς τον Ηλείο καθηγητή, π. Γενικό Επιθ/τή Μέσης

Εκπαιδύσεως κ. Γ. Χονδρογιάννη για την αλόγγυστη διάθεση τού πολυτίμου χρόνου του, αλλά και προς τον Αχαιό καθηγητή, π. Δήμαρχο Κ. Αχαΐας και ιστοριοδίφη κ. Π. Καραμπελα, για τις συμβουλές του.